

Δημοπούλου Ζωή
Α.Μ: Μ2014054

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Πτυχιακό μάθημα ΙΙ»

Υπεύθυνη διδάσκουσα : Ζωή Διονυσίου

Θέμα: «Εισάγοντας τους μαθητές Γυμνασίου στην Αναγεννησιακή
μουσική: Μια ιστορία δύο αιώνων σε 10 λεπτά»

10^ο Εαρινό εξάμηνο

Ακαδημαϊκό Έτος
2018-2019

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	3
2. Πλαίσιο Έρευνας.....	3
2.1 Η μουσική ως μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της ελληνικής κοινωνίας.....	3
2.2 Λόγοι παρακμής της διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής.....	4
2.3 Τα ελληνικά σχολικά εγχειρίδια μουσικής.....	6
3. Ιστορικό πλαίσιο.....	7
4. Μέθοδος.....	10
4.1 Διαδικασία.....	10
5. Αποτελέσματα.....	13
5.1 Συμπεράσματα.....	15
6. Επίλογος.....	17
7. Βιβλιογραφία.....	18
8. Παράρτημα.....	20

1.Εισαγωγή

Η ιστορία της μουσικής, είναι ένα μάθημα που διδάσκεται κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στα μουσικά σχολεία. Παρόλ'αυτά, η πλειοψηφία των μαθητών φαίνεται να μην βρίσκει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην εκμάθηση ιστορικών στοιχείων αλλά και ακρόαση μουσικής της κάθε εποχής. Μια από τις πιο σημαντικές αλλά και μεγάλες περιόδους της ιστορίας της μουσικής, είναι η Αναγέννηση (1400-1600). Από εκεί «γεννήθηκαν» πολλά στοιχεία της μουσικής που υπάρχουν μέχρι και σήμερα όπως η α καπέλα μουσική, η πολυφωνία αλλά και μερικοί από τους πιο σημαντικούς συνθέτες όπως ο Κλαούντιο Μοντεβέρντι, ο Τζιοβάνι Περγολίτσι Παλεστρίνα, ο Ζοσκέν ντε Πρε, κ.ά. Με αφορμή τη σημαντικότητα αυτής της εποχής, αποφάσισα να ερευνήσω τις καινοτομίες και τις μουσικές εξελίξεις της και εν συνεχεία να εντάξω και τα παιδιά σε αυτόν τον πλούτο πληροφοριών με βιωματική προσέγγιση.

2. Πλαίσιο έρευνας

Τα δυο βασικά ερωτήματα με τα οποία ξεκίνησα την έρευνά μου, είναι ο τρόπος με τον οποίο διδάσκεται η ιστορία της μουσικής στα σχολεία και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί το μάθημα να γίνει πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά. Αρχικά, σύμφωνα με τον Regelski (2013), ένας καθηγητής μουσικής για να διδάξει μουσική, θα πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τι είναι η μουσική και όχι να βασίζεται απλά στις μουσικές του εμπειρίες. Στο βιβλίο « Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη, ο ίδιος διαχωρίζει τις έννοιες θεωρία, πράξη και τέχνη. Για να κατανοήσει κάποιος την ιστορία της μουσικής, χρειάζεται η θεωρία αλλά για να την εμπεδώσει και να μην την ξεχάσει ποτέ χρειάζεται η πράξη. Παράλληλα, για να κατανοήσεις βαθιά τη μουσική πρέπει να ξέρεις την ιστορία της.

2.1. Η μουσική ως μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της ελληνικής κοινωνίας

Στον 20ο αιώνα η διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής, φαίνεται πως γινόταν με τέσσερις τρόπους. 1) Μελέτη των εποχών με σύντομες πληροφορίες, 2) συγκρίσεις μεταξύ των εποχών, 3) μελέτη των συνθετών και άντληση πληροφοριών για την ιστορία μέσω αυτών, 4) μελέτη μιας μουσικής έννοιας διαχρονικά. Στις μέρες μας, μερικοί από αυτούς τους τρόπους επικρατούν ακόμα, ενώ το βασικό μοτίβο διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής ακολουθεί μία χρονολογική σειρά. Επίσης διδάσκοντας κάθε χρονιά παρόμοιο υλικό, αλλά προσθέτοντας περισσότερες πληροφορίες. (Ανδρούτσος, 2008)

Στην Ελλάδα, της οποίας το πρότυπο διδασκαλίας της μουσικής είναι επηρεασμένο από το πρότυπο της Αγγλίας και των Η.Π.Α., η μουσική εφαρμόζεται ως μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 1914. Αρχικά ξεκίνησε ως υποχρεωτικό μάθημα στο γυμνάσιο με μια διδακτική ώρα την εβδομάδα, ενώ στο λύκειο, μόνο για την πρώτη λυκείου, μια διδακτική ώρα ανά 2 εβδομάδες. Το πρώτο ολοκληρωμένο αναλυτικό πρόγραμμα μουσικής δημιουργήθηκε το 1985, το οποίο περιλάμβανε και βιβλία μουσικής για το γυμνάσιο και την πρώτη λυκείου. Μια πιο απλή μορφή των βιβλίων αυτών κυκλοφορούσε και διανεμόταν στα γυμνάσια μέχρι πριν λίγα χρόνια. (Κτενιαδάκη, 2008 • Ανδρούτσος, 2008)

Έως το 2008, είχαν δημιουργηθεί δυο νέα προγράμματα σπουδών μουσικής, (1999 και 2001). Παρόλ' αυτά κανένα από τα δύο, δεν είχε εφαρμοστεί έως τότε και πολλοί καθηγητές, χρησιμοποιούσαν το πρόγραμμα του 1985. Με το πρόγραμμα του 1999, η μουσική εντάχθηκε ως μάθημα από το δημοτικό έως και το λύκειο. Οι στόχοι αυτού του προγράμματος ήταν να μάθουν οι μαθητές πληροφορίες σχετικά με τη λαϊκή μουσική, την ιστορία της μουσικής (όπερα, ορατόριο, σονάτα κλπ), την έντεχνη μουσική. Όπως προαναφέρθηκε όμως, αυτό το μοντέλο δεν εφαρμόστηκε ποτέ γιατί δεν έγινε ποτέ επιμόρφωση των καθηγητών και δεν υπήρχαν τα αντίστοιχα διδακτικά εγχειρίδια. (Ανδρούτσος, 2008)

2.2 Λόγοι παρακμής της διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής

Σύμφωνα με τον E. Eisner, καθηγητή Παιδαγωγικής και Καλών Τεχνών στο Stanford University των Η.Π.Α., σε μια ομιλία του για τη Μουσική Εκπαίδευση, *«Κάθε πολιτισμός έχει δημιουργήσει μουσική και κάθε πολιτισμός έχει μια ιστορία και αυτή η ιστορία μπορεί να αναδειχθεί και αφού αναδειχθεί και κατανοηθεί μπορεί να προσφέρει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορεί να βιωθεί η μουσική. Η ιστορία της μουσικής δεν θα έπρεπε να παραμελείται στα σχολεία μας.»* (Ανδρούτσος, 2008: 28) Παρόλ' αυτά, αν και όπως φαίνεται η ιστορία της μουσικής είναι απαραίτητο να διδάσκεται στο σχολείο, στην Ελλάδα δεν διδάσκεται παρά μόνο αποσπασματικά.

Το 1959, δημοσιεύθηκε άρθρο στο περιοδικό «Κριτική» της Θεσσαλονίκης από τον Μίκυ Θεοδωράκη στο οποίο αναφερόταν πόσο υποβιβασμένο είναι το μάθημα της μουσικής στα σχολεία ενώ μερικά χρόνια αργότερα ο προαναφερθέντας μαζί με άλλους σημαντικούς μουσικούς της εποχής όπως Γιάννης Ξενάκης, Αργύρης Κουνάδης, κ.ά, είχαν γράψει άρθρο όπου πρότειναν τρόπους για αναδιαμόρφωση της μουσικής ως μάθημα στα σχολεία, συγκεκριμένη εκπαίδευση στους καθηγητές που θα τη διδάσκουν αλλά και ίδρυση πανεπιστημιακής μουσικής εκπαίδευσης. (Κτενιαδάκη, 2008)

Από τον 20ο αιώνα, η Αγγλία εφάρμοσε έναν τρόπο διδασκαλίας που λεγόταν Appreciation Movement και δημιουργήθηκε από τους S.MacPherson, E. Read και P. A. Scholes. Στόχος αυτού του τρόπου διδασκαλίας ήταν η ανάπτυξη της μουσικότητας των παιδιών. Βασικό στοιχείο της μεθόδου ήταν η ακρόαση μουσικής και η ανάλυσή της, έτσι ώστε να κατανοούν εις βάθος αυτό που ακούνε. Προς το τέλος του 1960, άρχισαν οι καθηγητές μουσικής να βάζουν τα παιδιά να «εργαστούν» στην τάξη είτε ομαδικά είτε ατομικά. Σε αυτές τις δραστηριότητες ασχολούνταν με την εκτέλεση, τον αυτοσχεδιασμό και τη σύνθεση. Το αποτέλεσμα, ήταν πως τα παιδιά προτιμούσαν τη σύνθεση δικής τους μουσικής παρά την ακρόαση ήδη υπάρχουσας μουσικής, με αποτέλεσμα να παραμεριστεί το μάθημα της ιστορίας της μουσικής. (Ανδρούτσος, 2008) Εδώ τίθεται το ερώτημα, αν τελικά είναι σημαντικό τα παιδιά να διδάσκονται κάτι το οποίο τους ευχαριστεί λιγότερο από κάτι άλλο έτσι ώστε να έχουν γνώσεις για το μέλλον. Θεωρώ, πως στόχος του μαθήματος της μουσικής είναι να αποκτήσουν τα παιδιά μουσικές γνώσεις και κυρίως εμπειρίες. Η ιστορία της μουσικής μπορεί να διδαχτεί με τρόπο που συνδυάζει τη θεωρία με την εκτέλεση, τον αυτοσχεδιασμό και τη σύνθεση. Όταν γίνει αυτός ο συνδυασμός έρχεται η επιτυχία.

Κατά τη διάρκεια των ετών 1974-1984, φαίνεται πως η διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στην Ελλάδα περιλαμβάνεται στο αναλυτικό πρόγραμμα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μαζί με την μουσική εκτίμηση (Appreciation Movement)

και το τραγούδι, χωρίς όμως να υπάρχει κατάλληλη εκπαίδευση των καθηγητών και κατάλληλο εποπτικό υλικό αλλά ούτε και κατάλληλες οδηγίες για τη διδασκαλία τους. Μερικές από τις δραστηριότητες που προτείνονται είναι οι φωνητικές ασκήσεις ,το τραγούδι και ακουστικά παραδείγματα συγκεκριμένων ακροαμάτων κάτι το οποίο όμως δεν δίνει κίνητρο για δημιουργία στα παιδιά. (Κτενιαδάκη, 2008)

Το 1985, με βάση το πρώτο ολοκληρωμένο αναλυτικό πρόγραμμα μουσικής, δόθηκαν εγχειρίδια μουσικής και συνοδευτικές κασέτες με ακροάματα, αλλά ο όγκος πληροφοριών ήταν μεγάλος και ίσως όχι τόσο κατανοητός από παιδιά γυμνασίου, με αποτέλεσμα όσοι καθηγητές προσπάθησαν να ακολουθήσουν το βιβλίο να έλαβαν ένα κλίμα δυσαρέσκειας από τους μαθητές. Στο τέλος της δεκαετίας του 1980, αποφασίστηκε η ιστορία της μουσικής να μην διδάσκεται σαν ξεχωριστό μάθημα, αλλά να γίνονται αναφορές σε συνθέτες όταν σχετίζονται με το αντικείμενο που θα διδασχτεί. Το 1992, προτάθηκε το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Μουσικής. Στόχοι αυτού του προγράμματος ήταν οι παρακάτω:

1. Ακρόαση και Αξιολόγηση: Να μπορούν οι μαθητές να ακούνε και να αξιολογούν.
2. Να γνωρίζουν την εξέλιξη της ιστορίας της μουσικής και να έχουν κατανοήσει τις διάφορες παραδόσεις, περιόδους και τους διάφορους πολιτισμούς.
3. Να *«κατανοούν τη συνεισφορά μιας σειράς σημεινόντων συνθετών στην εξέλιξη της μουσικής»*. (Ανδρούτσος, 2008:32)
4. Να γνωρίζουν τα διάφορα είδη σημειογραφίας.
5. Να μαθαίνουν και να κατανοούν τη μουσική μέσα από την ακρόαση όλων των ειδών μουσικής.

(Ανδρούτσος, 2008 · Κτενιαδάκη, 2008)

Όσον αφορά τις Η.Π.Α., το μάθημα Music Appreciation επικρατούσε μέχρι τη δεκαετία του 1930 ενώ αργότερα άρχισε σιγά σιγά να χάνεται. Το 1959, το Εθνικό Συνέδριο Μουσικών Εκπαιδευτικών και η Εθνική Ένωση Διευθυντών Σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, δημοσίευσαν ένα εγχειρίδιο στο οποίο γίνεται μόνο μια μικρή αναφορά στην Ιστορία της Μουσικής. Ο τίτλος του εγχειριδίου ήταν «Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα μουσικής στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.» Μερικά χρόνια αργότερα, το 1964, εκδίδεται το εγχειρίδιο του C.R. Hoffer, “ Teaching Music in the Secondary School”, το οποίο πέρα από την αναφορά στο Music Appreciation, αναφέρει πως εάν οι μαθητές έχουν διδασχτεί το μάθημα της ιστορίας, είναι πιο εύκολο για τον καθηγητή μουσικής, να «χτίσει» τις γνώσεις της ιστορίας της μουσικής πάνω στις ήδη υπάρχουσες. Γίνεται χρήση της σχετικής μνήμης, δηλαδή οι νέες πληροφορίες στηρίζονται στις ήδη υπάρχουσες γνώσεις. Μέσα από αυτή την άποψη, καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η σύνδεση της μουσικής με άλλα μαθήματα. Επιπλέον, ο Hoffer, γράφει για τρόπους με τους οποίους διδάσκεται το μάθημα. Κάποιοι επιλέγουν τη χρονολογική σειρά, ενώ άλλοι εστιάζουν στο στυλ (λαϊκή ή έντεχνη μουσική). Στις μέρες μας, στις Η.Π.Α., η ιστορία της μουσικής, δεν υπάρχει σαν ξεχωριστό μάθημα στα σχολεία, όμως γίνεται αναφορά και εκμάθηση των διαφόρων στυλ. (Natvig, 2012 · Ανδρούτσος, 2008)

Στην Ελλάδα, όπως και στην Αγγλία και στις Η.Π.Α., έχουν εντοπιστεί διάφοροι λόγοι που οδήγησαν στην παράκμηση της διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής.

Σύμφωνα με την Knyt (2016), οι περισσότεροι φοιτητές μουσικής, δεν μαθαίνουν πώς να διδάξουν την ιστορία της μουσικής στο πανεπιστήμιο αλλά μαθαίνουν σε βάθος χρόνου μέσα από την εμπειρία. Η ίδια υποστηρίζει πως θα έπρεπε να διδάσκονται παιδαγωγικές στρατηγικές και οι φοιτητές να έχουν εμπειρία πριν αρχίσουν να διδάσκουν. Αυτές οι γνώσεις θα παρέχονται όχι μόνο στους φοιτητές παιδαγωγικής αλλά σε όλες τις ειδικότητες. Μερικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στις Η.Π.Α. προσφέρουν σεμινάρια και εργαστήρια σχετικά με τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής. Έρευνες δείχνουν ότι, ένα σεμινάριο παιδαγωγικής της ιστορίας της μουσικής βοηθάει στην αποτελεσματικότητα και τη δημιουργικότητα τόσο των καθηγητών όσο και των φοιτητών.

Στην Ελλάδα όπως και στις Η.Π.Α., ένα από τους βασικούς λόγους παράκμησης της διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής, είναι πως οι καθηγητές μουσικής που καλούνται να τη διδάξουν, δεν έχουν διδαχτεί οι ίδιοι πώς να το κάνουν, αλλά δεν έχουν και τις κατάλληλες παιδαγωγικές γνώσεις. Όλες οι γνώσεις προέρχονται από την εμπειρία, δηλαδή από το πώς τη διδάχτηκαν οι ίδιοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει μεγάλο πρόβλημα με τα διδακτικά εγχειρίδια, τα οποία δεν είναι επαρκή για το μάθημα μουσικής για τους μη σωστά εκπαιδευμένους καθηγητές μουσικής. Συνεχίζοντας, ένα πρόβλημα που είναι παγκόσμιο είναι αυτό της έλλειψης στρατηγικών και μεθόδων διδασκαλίας όπως επίσης και η μεγάλη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Η νέες τεχνολογίες, έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη άλλων τομέων που αφορούν πιο πολύ τη σύνθεση, την ενορχήστρωση, με αποτέλεσμα η ιστορία της μουσικής να μείνει πίσω. Ένα από τα βασικά προβλήματα που είναι αποτέλεσμα του πρώτου προβλήματος, είναι ο τρόπος διδασκαλίας του μαθήματος. Επικρατεί ακόμα η δασκαλοκεντρική προσέγγιση, η οποία από μόνη της κάνει το μάθημα λιγότερο ενδιαφέρον, όπως επίσης και η διδασκαλία συγκεκριμένων εποχών και ειδών μουσικής, η οποία δεν επιτρέπει στα παιδιά να γνωρίσουν όλο τον πλούτο της μουσικής που υπάρχει. Τέλος, οι καθηγητές δεν προσπαθούν να συνδέσουν τη θεωρητική γνώση της ιστορίας με το μουσικό βίωμα των παιδιών, με αποτέλεσμα να μην παρακινούνται αρκετά και να μην κατανοούν εις βάθος αυτό που μαθαίνουν. (Ανδρούτσος, 2008)

2.3 Τα ελληνικά σχολικά εγχειρίδια μουσικής

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ του 2004, μερικοί από τους ειδικούς στόχους της διδασκαλίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι,

- 1) Να αναπτυχθεί η ακουστική ικανότητα των μαθητών.
- 2) Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί η επιθυμία να τραγουδούν με τονική ακρίβεια.
- 3) Να μάθουν τα σύμβολα της μουσικής και να τα χρησιμοποιούν για αναπαραγωγή και δημιουργία μουσικής.

4) Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί, στο μέτρο του δυνατού για κάθε μαθητή, η ικανότητα αναπαραγωγής (εκτέλεσης) και δημιουργίας (σύνθεσης) μουσικής με σκοπό την προσωπική ικανοποίηση και την επικοινωνία με τους άλλους.

1)5) Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τα βασικά στοιχεία και έννοιες της θεωρίας, της μορφολογίας και της ιστορίας της μουσικής.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία της μουσικής αλλά δίνεται κυρίως στην εκτέλεση, της ακουστική τους ικανότητα και στη θεωρία και στη σύνθεση. Εδώ δημιουργείται ένας προβληματισμός σχετικά με το δεύτερο στόχο καθώς σύμφωνα με τη Μελιγκοπούλου (2011), η κατάταξη των παιδικών φωνών σε μια παιδική χορωδία γίνεται με βάση το μουσικό αφτί του παιδιού. Μάλιστα τονίζει πως, τα παιδιά τα οποία έχουν πιο αδύναμο μουσικά αφτί σε σχέση με άλλα δηλαδή *«αναπαράγουν τον τόνο που δέχονται με τονική ακρίβεια μόνο σε μια περιορισμένη έκταση, στη χαμηλή περιοχή της φωνής τους, ενώ έξω από αυτή η ικανότητα χάνεται.»* (Μελιγκοπούλου, 2011: 23), είναι δυνατόν στην παιδική τους ηλικία να εκπαιδευτούν και να το βελτιώσουν. Αντίθετα, σε μεγαλύτερη ηλικία, ακόμα και με την κατάλληλη εκπαίδευσης, είναι σχεδόν αδύνατον να υπάρξει βελτίωση καθώς το μουσικό αφτί δεν είναι πλέον ενεργό.

Μελετώντας τους γενικούς στόχους του ΔΕΠΠΣ, παρατηρούμε πως εστιάζει στην εκτέλεση, τον αυτοσχεδιασμό και τη σύνθεση. Δεν γίνεται εμβάθυνση στην ιστορία της μουσικής παρά μόνο αναφορές για τα διαφορετικά στυλ και τις μουσικές του παρελθόντος. Επιπλέον, πολλές από τις προτεινόμενες δραστηριότητες με βάση την ελληνική πραγματικότητα είναι σχεδόν αδύνατες.

Σε σχέση με τα νέα διδακτικά εγχειρίδια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρατηρούμε πως σε αντίθεση με τα παλαιότερα, περιλαμβάνουν πολλές εικόνες, χρώμα και πολλές δημιουργικές δραστηριότητες. Το βιβλίο της πρώτης γυμνασίου, ασχολείται κυρίως με τις μουσικές διαφόρων λαών, την πεντατονική κλίμακα, τα όργανα της ορχήστρας, διάφορους συνθέτες από διάφορες εποχές, το ηχόχρωμα κ.ά. Στο βιβλίο της δευτέρας γυμνασίου, παρατηρούμε πως γίνονται αναφορές ξανά σε διαφορετικούς πολιτισμούς, ενώ ένα από τα κεφάλαια, αφορά διάφορους συνθέτες και είδη μουσικής που αναπτύχθηκαν όπως το ορατόριο και η όπερα. Αν και περιλαμβάνει πολλές χρήσιμες πληροφορίες, δεν περιλαμβάνει δραστηριότητες. Το βιβλίο της τρίτης γυμνασίου, κάνει αναφορές σε όλα τα είδη μουσικής του 20^{ου} αιώνα από την ατονική μέχρι το ρεμπέτικο. Παρόλ'αυτά, ούτε σε αυτό το βιβλίο υπάρχουν συνοδευόμενες δραστηριότητες ενώ στο τετράδιο εργασιών υπάρχουν ελάχιστες δραστηριότητες και περισσότερες ερωτήσεις γνώσεων. Αυτό δημιουργεί προβληματισμούς καθώς στα βιβλία της δευτέρας και τρίτης γυμνασίου που γίνεται αναφορά στην ιστορία της μουσικής, μειώνονται οι δραστηριότητες από τους συγγραφείς, φαίνεται λες και με την ιστορία σταματάει η δημιουργικότητα.

3.Ιστορικό πλαίσιο

Ως προς το ιστορικό πλαίσιο της έρευνας αυτής, έψαξα να βρω πληροφορίες σχετικά με την περίοδο της Αναγέννησης. Σημαντικές δεν ήταν μόνο οι πληροφορίες

που αφορούσαν τη μουσική, αλλά και τις τέχνες γενικότερα. Μελετώντας όλων των ειδών τις τέχνες κατάφερα και εγώ αλλά και τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα τα βασικά στοιχεία της εποχής.

Ο όρος «Αναγέννηση», άρχισε να χρησιμοποιείται περίπου το 1855, αφού προτάθηκε από το Γάλλο ιστορικό Jules Michelet. Ο θεωρητικός Joannes Tinctoris (1453-1511) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι αυτή η εξέλιξη και ανάπτυξη της μουσικής της εποχής θα μπορούσε να θεωρηθεί ως νέα τέχνη. Επιπλέον, ανέφερε γύρω στο 1477 πως δεν υπάρχει κάποιο κομμάτι που να έχει γραφτεί τα τελευταία σαράντα χρόνια και να μην αξίζει να ακουστεί. (Griffiths, 2006) *«Όπως η αναγεννησιακή ζωγραφική υποδέχεται το μάτι σε μια πραγματική εικόνα, έτσι και η αναγεννησιακή μουσική προσκαλεί το αφτί σε διαστήματα χρόνου που είναι διαυγή και η αρμονία και ο ρυθμός αναγνωρίζουν τη φύση της ακοής.»* (Griffiths, 2006: 45)

Ένα πνευματικό ρεύμα που ξεκίνησε την περίοδο της Αναγέννησης και προκάλεσε πολλές αλλαγές στην κοινωνία ήταν ο Ουμανισμός ή Ανθρωπισμός. Η εκκλησία άρχισε να χάνει σιγά σιγά τη δύναμή της λόγω εσωτερικών προβλημάτων και δεν ακολουθούσε τις εξελίξεις της κοινωνίας. Ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης, άρχισαν να διδάσκονται ξανά στα ιδρύματα, κάτι που η κοινωνία χρειαζόταν, μιας και για πολλά χρόνια δίδασκαν οι καλόγεροι ό,τι θεωρούσαν οι ίδιοι σημαντικό. Η κοινωνία στράφηκε στην Αρχαιότητα για να ξαναβρεί την πνευματική και την αντισυμβατική μάθηση που χρειαζόταν. Ταυτόχρονα, διάφορες ανακαλύψεις όπως η Αμερική από τον Χριστόφορο Κολόμβο (1492), η τυπογραφία από τον Γουτεμβέργιο, συνάρπαζε τους πολίτες, πλούσιους και αστούς. Με την πτώση της Βασιλεύουσας και την παράκμηση της εκκλησίας, οι άνθρωποι στράφηκαν προς την ιστορία, τις τέχνες, την αισθητική, την ανθρώπινη φύση και την ομορφιά. Μπορούμε να συνοψίσουμε λέγοντας πως τα βασικά χαρακτηριστικά του Ουμανισμού, ήταν η εύρεση του καινούριου και του ουσιαστικού. (Festa, 2000)

Σύμφωνα με τον Headington (1993), τη διάρκεια εκείνης της περιόδου λάμβαναν χώρα πολλοί πόλεμοι σε Αγγλία και Ιταλία, η πανούκλα θέριζε την Ευρώπη και οι αδυναμίες της Εκκλησίας γίνονταν ολοένα και πιο αισθητές. Όλα αυτά οδήγησαν στην ανάγκη των ανθρώπων να ζήσουν και να παλέψουν. Γι'αυτό, βασικό χαρακτηριστικό της εποχής εκείνης, ήταν ότι ο άνθρωπος «ξαναγεννιόταν», δηλαδή πλέον το κέντρο του κόσμου δεν ήταν ο Θεός αλλά ο άνθρωπος σε αντίθεση με το Μεσαίωνα που ίσχυε το αντίστροφο. Αυτό φαίνεται στη ζωγραφική με τη χρήση φυσικών χρωμάτων για να ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα και στην αρχιτεκτονική όπου τα κτίρια ήταν απλά σε σχέδιο και αναλογίες, έτσι ώστε να γίνονται αμέσως αντιληπτά από το ανθρώπινο μάτι. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διακόσμηση της οροφής της Καπέλα Σιξτίνα στο Βατικανό, από τον Μιχαήλ Άγγελο. Ο ίδιος, ζωγράφησε πάνω από 300 φιγούρες που έχουν θέματα από τη Γένεση, το Νώε, την ελληνική και ρωμαϊκή παράδοση και άλλα, ενώ στο κέντρο της οροφής υπάρχει η Δημιουργία του Αδάμ. Στην εικόνα αυτή φαίνεται πως ο Θεός με τον Αδάμ έχουν περίπου το ίδιο μέγεθος πράγμα που σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν είναι κατώτερος του Θεού. (Griffiths, 2006)

«Η μουσική στην Αναγέννηση δεν οφείλει μόνο να δημιουργεί αλλά και να εκφράζει» (Στέμαν, 2004: 122). Οι αναγεννησιακοί συνθέτες προσπαθούσαν να

συνδέουν τη μουσική που έγραφαν με το κείμενο. Για παράδειγμα, η διαφωνία συνδεόταν με το θάνατο ενώ μια ανιούσα μελωδία με τον ουρανό. (Michels, 1994) Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το αναγεννησιακό μοτέτο *O bone Jesu* του Giovanni Pierluigi Palestrina. Όπως φαίνεται και στην παρακάτω εικόνα, στο νούμερο 1. η φωνή του τενόρου έχει πολλές νότες για να τονιστεί το κείμενο που λέει *Jesu* (Ιησούς), όπως επίσης και στα νούμερα 2 και 3 η φωνή της σοπράνο έχει την πιο ψηλή νότα σε όλο το κομμάτι για να τονίσει τις σημαντικές λέξεις *Miserere* (Ελέησον) και *Sanguine* (Αίμα) αντίστοιχα.

36

N. 9 . O BONE JESU!
MOTTETTO A QUATTRO VOCI MISTE

Musica di
GIOVANNI PIERLUIGI DA PALESTRINA
(1525? + 1594)

1. Andante sostenuto

SOPRANI
Estensione

CONTRALTI
Estensione

TENORI
Estensione

BASSI
Estensione

0 bo-ne Je-sui mi-se-ré-re no-

10 -bis qui-a tu cre-á-sti nos, tu re-de-

15 -bis qui-a tu cre-á-sti nos, tu re-de-

20 -bis qui-a tu cre-á-sti nos, tu re-de-

25 -mi-sti nos sán-gui-ne tu-o pre-ti-o-sis-si-mo.

30 -mi-sti nos sán-gui-ne tu-o pre-ti-o-sis-si-mo.

35 -mi-sti nos sán-gui-ne tu-o pre-ti-o-sis-si-mo.

40 -mi-sti nos sán-gui-ne tu-o pre-ti-o-sis-si-mo.

E. 4075 C.

Μια από τις πιο γνωστές τεχνικές της Αναγέννησης ήταν η χρήση του *cantus firmus*, δηλαδή η χρήση μιας γνωστής υπάρχουσας μελωδίας ή τραγουδιού μέσα στην πολυφωνία. Οι συνθέτες έπαιρναν αυτούσια τη μελωδία και «έχτιζαν» την πολυφωνία πάνω σε αυτή. Το μόνο που άλλαζε ήταν τα λόγια. Η μελωδία του *cantus firmus*,

απευθυνόταν στη φωνή του τενόρου η οποία δεν αντιστοιχεί στη σημερινή φωνή που γνωρίζουμε. Τότε η φωνή tenor (tenere=κρατώ), δεν σχετιζόταν με την έκταση και το χρώμα της φωνής όπως γίνεται σήμερα, αλλά ήταν η φωνή που «κρατούσε» τη βασική μελωδία και κατά συνέπεια το cantus firmus. (Griffiths, 2006)

4.Μέθοδος

Με βάση τις παραπάνω πληροφορίες, αποφάσισα να εφαρμόσω αυτή την εργασία σε παιδιά γυμνασίου, θεωρώντας πως είναι μια κατάλληλη ηλικία για αυτό το είδος μουσικής. Η εφαρμογή της εργασίας, έλαβε χώρα στο 6ο γυμνάσιο Κέρκυρας, στην τάξη της α΄ γυμνασίου όπου υπήρχαν 22 παιδιά. Συνολικά έγιναν 9 μαθήματα και μια τελική πρόβα για την παρουσίαση. Τα μαθήματα ξεκίνησαν 12/03/2019 και ολοκληρώθηκαν 20/5/2019 με την παρουσίαση. Τα έξι από τα συνολικά οκτώ μαθήματα, διήρκεσαν περίπου 45 λεπτά, ενώ τα άλλα δύο 25 με 30 λεπτά. Στην αρχή τα μαθήματα ήταν εβδομαδιαία ενώ μετά λόγω της πίεσης του χρόνου γινόντουσαν δυο μαθήματα κάθε βδομάδα.

4.1 Διαδικασία

Το αρχικό θέμα της εργασίας, ήταν η Αναγέννηση και το Μπαρόκ. Στη συνέχεια, όμως αποφασίστηκε να γίνει στο τέλος μια μικρή παρουσίαση με τα παιδιά γι' αυτό λόγω της πίεσης του χρόνου θα έπρεπε να παραλειφθεί ένας από τους δυο αιώνες. Έτσι εστίασα στην Αναγέννηση με την οποία είχα ήδη ξεκινήσει, με στόχο να ανακαλύψουν τα παιδιά αυτή την περίοδο και όσα προσέφερε στην μουσική του σήμερα. Επέλεξα να εστιάσω στη βιωματική διδασκαλία της έτσι ώστε να γίνει το μάθημα πιο ενδιαφέρον. Για το λόγο αυτό, γινόταν συχνή ακρόαση μουσικής και δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού πάνω στις τεχνικές και τα είδη μουσικής της εποχής. Το κάθε μάθημα συνοδευόταν πάντα από το πλάνο διδασκαλίας, όμως τις πιο πολλές φορές, κυρίως στα μαθήματα που γινόταν προετοιμασία της παρουσίασης υπήρξαν πολλές αλλαγές κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

1η διδασκαλία

Στην πρώτη συνάντηση με τα παιδιά, τους εξήγησα τι ακριβώς θα κάνουμε και πως το μάθημα θα είναι κυρίως πρακτικό και όχι τόσο θεωρητικό, όμως στα πρώτα μαθήματα θα υπάρχει μία περιγραφή ιστορικών δεδομένων και στοιχείων για να κατανοήσουν καλύτερα κάποια χαρακτηριστικά της ιστορικής περιόδου που εξετάζουμε, της Αναγέννησης. Η τάξη ήταν διαμορφωμένη διαφορετικά από το συνηθισμένο, καθώς είχαμε κάνει στην άκρη τα θρανία και είχαμε σχηματίσει ένα κύκλο με τις καρέκλες. Στην αρχή, κάναμε μερικές ασκήσεις γυμναστικής για να ξυπνήσει το σώμα και μερικές ασκήσεις συγκέντρωσης, ενώ στη συνέχεια κάναμε κύκλο σωματικών κρουστών με ίδιο μοτίβο όλοι για να πούμε τα ονόματά μας.

Έπειτα, τους παρουσίασα σε power point μερικά ιστορικά στοιχεία για την Αναγέννηση και είδαμε μια από τις τεχνικές της εποχής που ήταν η σύνδεση του κειμένου με τη μουσική. Πάντα γινόντουσαν ερωτήσεις, έτσι ώστε ακόμα και στο

θεωρητικό μέρος του μαθήματος να υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών-καθηγητή και να μην είναι απλώς διαλεκτικό. Στο τέλος, τα παιδιά χωρίστηκαν σε δυο ομάδες, μιας και είχαμε στη διάθεσή μας μόνο δύο αρμόνια και έπρεπε να παρουσιάσουν στην τάξη μια ηχοεικόνα με αυτοσχεδιασμό. Η δραστηριότητα φάνηκε να τους αρέσει, όμως υπήρξε πρόβλημα στη συνεργασία, καθώς ήταν πολλά παιδιά πάνω από κάθε αρμόνιο με αποτέλεσμα να παίζουν μόνο 3-4 παιδιά και τα υπόλοιπα να μην συμμετέχουν.

2η διδασκαλία

Στο δεύτερο μάθημα, επαναλάβαμε τις αρχικές ασκήσεις γυμναστικής και συγκέντρωσης καθώς και τα σωματικά κρουστά όμως με διαφορετικό μοτίβο ο καθένας αυτή τη φορά. Αυτό μερικούς φάνηκε να τους αγχώνει, μιας και ο καθένας έπρεπε να σκεφτεί ένα μοτίβο και να «εκτεθεί» στους συμμαθητές του, ενώ σε κάποιους άλλους άρεσε πολύ. Στη συνέχεια, έκανα ερωτήσεις σχετικά με το προηγούμενο μάθημα, για να δω αν θυμούνται πράγματα και θυμόντουσαν αρκετά. Έπειτα, συνεχίσαμε το θεωρητικό κομμάτι, μιλώντας για την πολυφωνία και το *cantus firmus*. Τα παιδιά άκουσαν μερικά ακροάματα και η πλειοψηφία γελούσε. Τους ρώτησα αν είχαν ξαναέρθει σε επαφή με αυτό το είδος μουσικής και μου είπαν όχι. Στη συνέχεια, αφού τους μοίρασα όργανα τάξης, τα χώρισα σε 5 ομάδες των 4 ατόμων και η κάθε ομάδα έπρεπε να βρει ένα γνωστό τραγούδι και με τη βοήθεια των οργάνων να το ενορχηστρώσει αυτοσχεδιαστικά. Λόγω έλλειψης χρόνου, δεν γινόταν να βάλουν καινούρια λόγια στο τραγούδι όπως γινόταν με το *cantus firmus*. Υπήρχε μια ομάδα που δεν συνεργάστηκε και καλά και δεν παρουσίασε το τραγούδι της στο τέλος. Γενικότερα, τα αποτελέσματα ήταν πολύ καλύτερα από την προηγούμενη φορά, μιας και σε κάθε ομάδα ήταν λιγότερα άτομα.

3η διδασκαλία

Στο τρίτο μάθημα, υπήρξαν δυο αλλαγές που μας δημιούργησαν πρόβλημα στο μάθημα. Άλλαξε η ώρα του μαθήματος, από 2η ώρα πήγαμε στην 7η, η οποία διαρκούσε μόνο μισή ώρα και επειδή καθυστερούσαν τα παιδιά να έρθουν στο μάθημα, το μάθημα συνολικά διαρκούσε 25 λεπτά. Επιπλέον, αλλάξαμε αίθουσα, γιατί η άλλη δεν ήταν διαθέσιμη και η καινούρια αίθουσα ήταν αρκετά μικρή με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να είμαστε σε κύκλο αλλά στριμωχτά σε ένα στενό κύκλο που δεν είχαμε όλοι οπτική επαφή με όλους. Παρ'όλα αυτά, το μάθημα πήγε αρκετά καλά.

Στην αρχή, έβαλα στους μαθητές να ακούσουν το *O bone Jesu* του Giovanni Palestrina καθώς περπατούσαν στο χώρο και έπειτα τους ζήτησα να γράψουν σε ένα χαρτάκι κάποιο συναίσθημα ή μια σκέψη που τους δημιούργησε το ακρόαμα. Στη συνέχεια, τους μίλησα για την κοσμική και τη θρησκευτική μουσική της Αναγέννησης και πιο συγκεκριμένα για το μαδριγάλι. Έπειτα, τα παιδιά χωρίστηκαν σε 5 ομάδες και αφού τους μοίρασα όργανα τάξης και από μια στροφή ενός ποιήματος διαφορετικού στην κάθε ομάδα, έπρεπε να μελοποιήσουν το ποίημα που τους δόθηκε και να το παρουσιάσουν στην τάξη. Σε αυτή τη δραστηριότητα υπήρχαν γέλια όταν διάβαζαν οι συμμαθητές τους τα ποιήματα, αλλά γενικά πήγε καλά.

4η διδασκαλία

Σε αυτή τη διδασκαλία, μοίρασα στο παιδιά ένα τρίφωνο αναγεννησιακό τραγούδι αγνώστου συνθέτη, το “La violetta”. Τους έκανα ένα μικρό φωνητικό ζέσταμα για να δω και κατά πόσο μπορούν να ακούσουν τον τόνο που τους δίνω. Υπήρχε μεγάλη δυσκολία στα αγόρια στο να εντοπίσουν τον τόνο μιας και τα περισσότερα από αυτά ήταν στην περίοδο της μεταφώνησης. Αντιθέτως, η πλειοψηφία των κοριτσιών ανταποκρινόταν. Στη συνέχεια, τους τραγούδησα την πρώτη φωνή του τραγουδιού και μετά τους διάβασα το κείμενο και τους εξήγησα τι σημαίνει. Με ρώτησαν τι γλώσσα ήταν και αν ήξερα ιταλικά και τους εξήγησα ότι δεν χρειάζεται να ξέρεις μια γλώσσα για να την τραγουδήσεις, αρκεί να ξέρεις την προφορά και να μάθεις τη μετάφραση του κειμένου. Στη συνέχεια, τραγουδήσαμε μερικές φορές ρυθμικά το κείμενο για να το μάθουν και μετά τους ξανατραγούδησα την πρώτη φωνή και ζήτησα από τα κορίτσια να επαναλάβουν. Η ανταπόκριση ήταν αρκετά καλή, πράγμα που δεν έγινε με τα αγόρια, καθώς τους ζήτησα αργότερα να τραγουδήσουν την Τρίτη φωνή και δυσκολεύτηκαν αρκετά.

5η διδασκαλία

Σε αυτή τη διδασκαλία, ανακοίνωσα στα παιδιά την παρουσίαση που θα πραγματοποιούσαμε στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Τους είπα περίπου τι θα πρέπει να κάνουμε και ορίσαμε ρόλους. Επιλέξαμε δύο αφηγητές με βάση το ποιοι ήθελαν και μοίρασα στα αγόρια τα όργανα τάξης τα οποία θα χρησιμοποιούσαν στο “La violetta”. Γενικότερα, δεν υπήρχε μεγάλος ενθουσιασμός από τα παιδιά μιας και έλεγαν ότι θα τους κοροϊδεύουν οι υπόλοιποι μαθητές τους σχολείου. Αρχικά, ξεκίνησα την πρόβα με τα αγόρια που είχαν τα όργανα. Έκανα ξεχωριστά την κάθε ομάδα οργάνων έτσι ώστε να είναι όλοι σίγουροι για το τι παίζουν. Τα όργανα τάξης που χρησιμοποιήσαμε ήταν τα τύμπανα, κλάβες, μαράκες και ντέφι. Αφού επαναλάβαμε μερικές φορές το μέρος των αγοριών, έπειτα κάναμε μια πρόβα το μέρος των κοριτσιών. Ένα από τα αγόρια ήθελε να τραγουδήσει, οπότε τραγούδησε με τα κορίτσια και δεν πήρε κάποιο όργανο. Τα περισσότερα κορίτσια θυμόντουσαν τα λόγια του τραγουδιού και τη μελωδία. Στο τέλος, δοκιμάσαμε όλοι μαζί, και ήταν καλό αν και μερικές φορές τα αγόρια έχαναν το ρυθμό.

6η διδασκαλία

Αυτό το μάθημα, ήταν το πρώτο μετά το Πάσχα. Μοίρασα στους δυο αφηγητές το κείμενο που θα έπρεπε να μάθουν. Έπειτα ξεκίνησα με ένα νέο τραγούδι που θα μαθαίναμε για να εντάξουμε στην παρουσίαση. Αυτό ήταν το “L’homme arme”, μια γνωστή αναγεννησιακή γαλλική μελωδία η οποία χρησιμοποιούταν ως cantus firmus την περίοδο της Αναγέννησης. Τους είπα το κείμενο σε ροή και τους εξήγησα τι σήμαινε. Στη συνέχεια, το δοκιμάσαμε μερικές φορές ρυθμικά και υπήρχε ένα σημείο που τους μπερδευε στο ρυθμό γι’αυτό εκεί επέμεινα παραπάνω μέχρι να το κατανοήσουν. Αφού προσθέσαμε και τη μελωδία το τραγουδήσαμε κάποιες φορές. Γενικότερα τα παιδιά γελούσαν με το τραγούδι και η πλειοψηφία της τάξης δεν το έπαιρνε στα σοβαρά. Για να κατανοήσουν πιο πολύ το ύφος του τραγουδιού, τους έβαλα να κάνουν βήματα σαν παρέλαση μιας και το τραγούδι μιλάει για ένα στρατιώτη. Στο τέλος του μαθήματος, ζήτησα από τα παιδιά να μου προτείνουν ένα τραγούδι γνωστό της εποχής μας, έτσι ώστε να το χρησιμοποιήσουμε ως cantus firmus. Τα παιδιά μου πρότειναν το «Mama» του Sin boy.

7η διδασκαλία

Συνεχίζοντας με τις πρόβες για την παράσταση, σε αυτό το μάθημα ξεκινήσαμε με το «Mama», το οποίο πλέον είχε το κείμενο “Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus”. Είπαμε μερικές φορές το κείμενο ρυθμικά με τα καινούρια λόγια και μετά προσθέσαμε τη μελωδία. Τα παιδιά πάλι γελούσαν αλλά φάνηκε να το διασκεδάζουν περισσότερο από τα άλλα δυο τραγούδια, μιας και το τραγούδι τους ήταν γνώριμο. Μετά κάναμε μια επανάληψη το “L’homme arme” και το “La violetta” και τα θυμόντουσαν αρκετά καλά αν και το δεύτερο είχαμε να το τραγουδήσουμε από πριν το Πάσχα.

8η διδασκαλία

Σε αυτό το μάθημα δοκίμασα να προσθέσω σωματικά κρουστά στα τραγούδια “L’homme arme” και στο “Mama”. Όσο κάναμε τα σωματικά κρουστά αργά, τα παιδιά ανταποκρίνονταν, όταν όμως βάλαμε και το τραγούδι μπερδεύοντουσαν αρκετά. Μετά προσπάθησα να τα απλοποιήσω λίγο όμως και πάλι ήταν δύσκολο για τα παιδιά, γι’αυτό και τελικά δεν τα εντάξαμε. Παρόλ’αυτά κάναμε πρόβα όλα τα τραγούδια και το κείμενο με τους δυο αφηγητές. Στο τέλος τους μοίρασα από ένα ερωτηματολόγιο και τους ζήτησα να του συμπληρώσουν και να το φέρουν στο επόμενο μάθημα.

9η διδασκαλία

Σε αυτό το μάθημα, δυστυχώς οι καθηγητές είχαν συνέλευση γι’αυτό χάθηκε όλη η ώρα του μαθήματος, εκτός από πέντε λεπτά στο τέλος. Σε όση ώρα μας είχε απομείνει, προσπαθήσαμε να κάνουμε σε ροή την παράσταση, όμως δεν προλάβσαμε να την ολοκληρώσουμε γιατί μετά έπρεπε να πάνε στο επόμενο μάθημά τους.

5. Αποτελέσματα

Ξεκινώντας, στο μεγαλύτερο μέρος των πρώτων μαθημάτων υπήρχε περισσότερη αναφορά σε ιστορικά στοιχεία της εποχής σε σχέση με τα τελευταία. Αυτό, φάνηκε να ενδιαφέρει τα παιδιά, μιας και έκαναν ερωτήσεις, όμως όπως αποδείχτηκε στο τέλος, με αυτόν τον τρόπο δεν αποθηκεύονταν στη μνήμη τους όροι που αναφέραμε. Η πρώτη επαφή με τα όργανα (αρμόνιο, όργανα τάξης), έδειξε να τα ενθουσιάζει ενώ υπήρχαν και μερικά παιδιά που δεν πλησίαζαν τα όργανα εκτός αν τους προέτρεπα εγώ. Όλες οι δραστηριότητες ήταν ομαδικές, συνήθως 5 ομάδες των 4 ατόμων, εκτός από την πρώτη που λόγω έλλειψης οργάνων σχηματίστηκαν 2 ομάδες των 8 ατόμων. Τα παιδιά επέλεξαν άτομα που ήταν φίλοι τους για την ομάδα τους, ενώ όταν προσπάθησα να βάλω στην ίδια ομάδα άτομα που δεν έκαναν παρέα, το αποτέλεσμα δεν ήταν και ιδιαίτερα επιτυχημένο. Στο δεύτερο μάθημα που μιλήσαμε για το cantus firmus, ανέθεσα από τα παιδιά να επιλέξουν ένα δημοφιλές κομμάτι παλιό ή νέο και να το ενορχηστρώσουν με όργανα τάξης. Ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι σε δυο από τις ομάδες δυο παιδιά επέλεξαν να τραγουδήσουν σόλο καθώς οι άλλοι τους συνόδευαν με τα όργανα κάτι το οποίο πιστεύω ένα παιδί στο γυμνάσιο δύσκολα θα το έκανε για να μην εκτεθεί στους συμμαθητές του. Πολλά παιδιά γελούσαν στο τέλος, αλλά εγώ τους εξήγησα ότι θέλει πολύ θάρρος για να τραγουδήσεις μπροστά σε όλη σου την τάξη και τους χειροκροτήσαμε όλοι μαζί.

Στο τρίτο μάθημα, ένα γεγονός μου τράβηξε ιδιαίτερα την προσοχή. Ένα από τα αγόρια που δεν συμμετείχε πολύ ενεργά και ήταν ιδιαίτερα ήσυχο, μόλις τελείωσε το μάθημα, ενώ όλοι οι συμμαθητές του είχαν βγει για διάλειμμα, έκατσε να με βοηθήσει να φτιάξω τα θρανία και μετά έκατσε στο θρανίο του με το κεφάλι πάνω σαν να ήταν πολύ στεναχωρημένος. Εγώ τον πλησίασα και τον ρώτησα αν θέλει να μου πει τι έχει αλλά πολύ ευγενικά αρνήθηκε. Παρατήρησα το ίδιο παιδί στα επόμενα μαθήματα και έβλεπα ότι ενώ άλλα αγόρια πιο ζωντάνια, όσο περνούσε ο καιρός «απομακρυνόντουσαν» από το μάθημα και έχαναν τη συγκέντρωσή τους, αυτό ερχόταν πιο κοντά στη μουσική και στην ομάδα μουσικής που προσπαθούσα να φτιάξω. Τις περισσότερες φορές που εγώ στο τέλος έβαζα τα θρανία στη θέση τους, αυτό το παιδί και μερικά κορίτσια προσφέρονταν να με βοηθήσουν, όμως έτυχε άλλες δυο φορές μετά να κάθεται μόνος του στην αίθουσα.

Επιπρόσθετα, στο τρίτο μάθημα, ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες οι απαντήσεις τους στην ερώτηση «Τι συναίσθημα ή τι σκέψεις σας δημιούργησε το μοτέτου Ο bone Jesu», αν και πολλά παιδιά γελούσαν κατά τη διάρκεια. Η πλειοψηφία απάντησε εκκλησία ενώ υπήρχαν και άλλες απαντήσεις αρκετά ενδιαφέρουσες όπως, γαλήνη, ηρεμία, μια ομάδα χορωδίας, θλίψη, με ταξίδεψε, με χαλάρωσε και η μουσική αυτή μου θύμιζε το χαμό ενός αγαπημένου μας φίλου. Υπήρχε μόνο μια απάντηση που έλεγε τίποτα.

Στο τέταρτο μάθημα που ανακοίνωσα στα παιδιά ότι θα γίνει μια μικρή παρουσίαση στο τέλος της σχολικής χρονιάς, δεν φάνηκε να τους αρέσει ιδιαίτερα. Αυτό έκανε τα επόμενα μαθήματα κάπως δυσάρεστα. Η πλειοψηφία των αγοριών καθώς και μερικά κορίτσια, δυσανασχετούσαν και μιλούσαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος ακόμα και αν τους έλεγα να σταματήσουν. Παρ'όλα αυτά, ότι τραγούδια μαθαίναμε, ακόμα και αν δεν τους άρεσαν, στο επόμενο μάθημα τα θυμόντουσαν.

Στα επόμενα μαθήματα μέχρι την παρουσίαση, η συνεργασία ήταν αρκετά δύσκολη μιας και στην πλειοψηφία των παιδιών δεν άρεσε αυτή η ιδέα. Στο προτελευταίο μάθημα, μοίρασα στα παιδιά ένα ερωτηματολόγιο με τις εξής ερωτήσεις:

- 1)Είχες ακούσει στο παρελθόν κάτι για την περίοδο της Αναγέννησης;
- 2)Είχες ξαναέρθει σε επαφή με όργανα τάξης;(τύμπανα, μαράκες, κλάβες, ντέφια)
- 3)Είχες ξανακούσει αυτό το είδος μουσικής;
- 4)Τι σου άρεσε πιο πολύ από το μάθημα;
- 5)Τι δεν σου άρεσε καθόλου από το μάθημα;
- 6)Υπήρχε κάποια δραστηριότητα που να σου άρεσε πολύ;
- 7)Θυμάσαι κάποιο είδος κοσμικής ή θρησκευτικής μουσικής της Αναγέννησης; Αν ναι γράψε το όνομα και σε ποια ομάδα ανήκει (κοσμική ή θρησκευτική).
- 8)Θυμάσαι κάποιο χαρακτηριστικό της εποχής αυτής;
- 9)Υπάρχει κάτι που έμαθες για την Αναγέννηση και σε εντυπωσίασε; Αν ναι, τι

ήταν αυτό.

10)Σου άρεσε η ομαδική δουλειά στις δραστηριότητες;

11)Σου άρεσε που στο τέλος, παρουσιάστηκαν με τη μορφή παράστασης όλα όσα έμαθες;

Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο, ενώ και το μόνο προσωπικό στοιχείο που έπρεπε να γράψουν τα παιδιά ήταν το φύλλο τους. Από τα 22 παιδιά έλαβα 18 ερωτηματολόγια, εκ των οποίων τα 8 ήταν από αγόρια και τα 10 από κορίτσια. Η πλειοψηφία των κοριτσιών είχε ακούσει κάτι στο παρελθόν για την περίοδο της Αναγέννησης σε αντίθεση με τα αγόρια, αλλά και οι δύο ομάδες δεν είχαν ξανακούσει αυτό το είδος μουσικής. Εκτός από τρία παιδιά, όλα είχαν ξαναέρθει σε επαφή με όργανα τάξης. Στην ερώτηση τι σου άρεσε πιο πολύ από το μάθημα, μερικές από τις απαντήσεις των κοριτσιών ήταν τα τραγούδια, η ομαδικότητα, η επαφή με τα μουσικά όργανα ενώ των αγοριών τα σωματικά κρουστά και ο ρυθμός. Αντίθετα, στην επόμενη ερώτηση υπήρχαν απαντήσεις όπως «όλα μου άρεσαν», «δεν μου άρεσαν τα τραγούδια», «δεν μου άρεσε που κάναμε γυμναστική». Στις επόμενες ερωτήσεις 7,8,9 η πλειοψηφία των μαθητών έγραψε ότι δεν θυμάται και ότι δεν υπάρχει κάτι που να τους εντυπωσίασε από την Αναγέννηση, όμως υπήρχαν μερικά κορίτσια που απάντησαν ότι τους εντυπωσίασαν τα τραγούδια και η τεχνική του *cantus firmus*. Σε όλα τα παιδιά εκτός από τέσσερα άρεσε η ομαδική δουλειά και η παρουσίαση στο σχολείο.

Την ημέρα της παρουσίασης, έλειπε ο ένας από τους δυο αφηγητές και μερικά αγόρια που είχαν αναλάβει να παίζουν όργανο. Στο λίγο χρόνο που είχαμε για πρόβα, κάναμε μερικές αλλαγές και ευτυχώς καλύφθηκαν οι απουσίες. Η παρουσίαση πραγματοποιήθηκε δύο φορές για δύο τάξεις του σχολείου και διήρκεσε περίπου δέκα λεπτά η καθεμία. Κατά τη διάρκεια τα παιδιά ήταν πολύ συγκεντρωμένα και φάνηκε να το διασκεδάζουν. Μετά το πέρας των παρουσιάσεων, μερικά από τα κορίτσια πήραν τα όργανα και άρχισαν να τραγουδάνε σύγχρονα τραγούδια με το μικρόφωνο. Στη συνέχεια ερχόντουσαν και άλλα παιδιά ακόμα και δύο από τα αγόρια της τάξης, ένας εκ των οποίων ήταν το παιδί που αναφέρθηκε παραπάνω. Όλο αυτό, εξελίχθηκε σε μια πολύ όμορφη μουσική παρέα όπου όλοι τραγουδούσαν και περνούσαν καλά.

Αυτή η εξέλιξη ήταν πολύ ευχάριστη για εμένα, όχι μόνο επειδή επιτεύχθηκε ο στόχος της ομαδικότητας αλλά και επειδή όλα τα παιδιά που ήταν εκεί εκφράστηκαν μέσω της μουσικής και όλες οι ντροπές που είχαν για τους συμμαθητές τους «εξαφανίστηκαν».

5.1 Συμπεράσματα

Με βάση τις απαντήσεις των παιδιών στο ερωτηματολόγιο, στην ακρόαση μουσικής αλλά και γενικότερα στη συμπεριφορά τους καθ' όλη τη διάρκεια των μαθημάτων, προέκυψαν τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα.

Ξεκινώντας με τα θετικά, θεωρώ πως ήταν αρκετά επιτυχημένη η συνεργασία των παιδιών στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων που κάναμε στα αρχικά μαθήματα αλλά

και όπως φάνηκε στο τέλος πέτυχε ο στόχος της ομαδικότητας. Τα παιδιά, έμαθαν τα αναγεννησιακά κομμάτια που δουλέψαμε στα μαθήματα και κατάφεραν να τραγουδήσουν σε τρεις διαφορετικές γλώσσες(ιταλικά, γαλλικά, λατινικά) αν και δεν πίστευαν ότι μπορούσαν να το κάνουν. Επιπλέον, οι περισσότερες απαντήσεις στην ακρόαση του O bone Jesu του Palestrina, δείχνουν μια ευαίσθητη πλευρά των παιδιών που συνδέθηκε με αυτό το είδος μουσικής και εκφράστηκε στο χαρτί. Ήταν ίσως πιο εύκολο για αυτά να γράψουν τι σκέψεις πραγματικά τους δημιούργησε το ακρόαμα καθώς δεν θα κρινόντουσαν ούτε από εμένα, ούτε από τους συμμαθητές τους καθώς οι απαντήσεις ήταν κρυφές και ανώνυμες.

Παρόλ'αυτά, υπήρχαν και αρκετά αρνητικά αποτελέσματα. Αρχικά, η ομαδικότητα που επιτεύχθηκε μετά το πέρας της παρουσίασης, δεν υπήρχε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Επιπλέον, στις ομαδικές δραστηριότητες αν και υπήρχε συνεργασία και καλό αποτέλεσμα, σε περιπτώσεις που η επιλογή των ατόμων στις ομάδες δεν ήταν με βάση το ποιος έκανε παρέα με ποιόν αλλά με τυχαία επιλογή, τα αποτελέσματα δεν ήταν τόσο επιτυχημένα. Συνεχίζοντας, ένα από τα πιο σημαντικά αρνητικά αποτελέσματα, ήταν πως τα περισσότερα παιδιά και κυρίως τα αγόρια, δεν ήταν καθόλου συνεργάσιμα για την προετοιμασία της παρουσίασης. Αυτό δημιουργούσε προβλήματα τόσο σε εμένα όσο και στα υπόλοιπα παιδιά που ήθελαν να συμμετάσχουν, καθώς υπήρχε φασαρία στην τάξη στα περισσότερα μαθήματα. Τέλος, με βάση τη διάθεση των παιδιών κατά τη διάρκεια της εκμάθησης των τραγουδιών, συμπεραίνω ότι τα τραγούδια δεν τους ενθουσίασαν και γενικότερα η αναγεννησιακή μουσική δεν τους συγκίνησε ιδιαίτερα.

Οι διάφορες τεχνικές δυσκολίες που προκύπταν κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, δυσκόλευαν ακόμα περισσότερο την υλοποίηση της παρουσίασης. Όπως προαναφέρθηκε, η αλλαγή της ώρας και της αίθουσας ήταν μερικές από αυτές. Διάφορες ακυρώσεις του μαθήματος, με ή χωρίς ενημέρωση, έκαναν τη ροή του πρότζεκτ ακόμα πιο δύσκολη. Όχι μόνο πέρναγε καιρός και τα παιδιά ξεχνούσαν τα όσα λέγαμε και κάναμε αλλά και αργότερα όταν έπρεπε να αναπληρωθούν τα μαθήματα, αναγκαστικά χρησιμοποιήσα ώρες από μαθήματα όπως γυμναστική και καλλιτεχνικά, κάτι το οποίο δεν άρεσε στα παιδιά και το κλίμα ήταν δυσάρεστο.

Με βάση την αξιολόγηση που πραγματοποιούσα μετά από κάθε μάθημα, κατέληξα σε μερικά πράγματα που θα βοηθούσαν στη βελτίωση των μαθημάτων. Αρχικά, η περισσότερη ακρόαση μουσικής θα βοηθούσε στο να επεξεργαστεί καλύτερα αυτή η μουσική από τα παιδιά. Η καλύτερη οργάνωση πλάνων που θα εστίαζε λιγότερο στο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα και περισσότερο στον τρόπο βελτίωσης της επικοινωνίας με τα παιδιά αυτής της ηλικίας, μιας και τα περισσότερα βρίσκονται στην αρχή της εφηβείας. Επιπλέον, η περισσότερη αυστηρότητα από μέρους μου θα βοηθούσε στην πειθαρχία της τάξης, όπως επίσης και η σταθερή μέρα και ώρα τους μαθήματος έτσι ώστε τα παιδιά να ξέρουν το πρόγραμμά τους και να μην χάνουν άλλα μαθήματα που τους ευχαριστούν.

6. Επίλογος

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, παρατηρούμε πως ένα είδος μουσικής που είναι ξένο στα αυτιά των παιδιών, όπως η αναγεννησιακή μουσική, είναι δύσκολο να τα ενθουσιάσει, σε ένα μικρό χρονικό διάστημα, δεν είναι όμως απίθανο. Γι' αυτό, η ιστορία της μουσικής, πρέπει να διδάσκεται στα σχολεία και να μην παραλείπεται, έτσι ώστε τα παιδιά να αποκτούν ακούσματα. Η μουσική εκπαίδευση στα σχολεία τα τελευταία χρόνια δείχνει μια πρόοδο στην πορεία της και έχει αρχίσει να γίνεται αισθητή η σημαντικότητα της στο σχολικό περιβάλλον. Εντάσσοντας και την ιστορία της μουσικής σε αυτή την πρόοδο, πάντα προσαρμοσμένη στα νέα δεδομένα, μένει ζωντανό το μουσικό παρελθόν που είναι απαραίτητο για την απόκτηση της μουσικής του τώρα και του μέλλοντος.

7. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αναλυτικό Πρόγραμμα σπουδών (ΑΠΣ) – Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) (2004). http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/13deppsaps_Mousikis.pdf
- Ανδρούτσος, Π. (2008). *Δημιουργία και πειραματική εφαρμογή ενός μοντέλου διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη : University Studio Press
- Κτενιαδάκη, Α. (2008). *Το μάθημα της μουσικής στην ελληνική γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση σήμερα*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.
- Μελιγκοπούλου, Μ. (2011). *Εισαγωγή στην τέχνη της χορωδιακής πράξης : με ειδική αναφορά στην παιδαγωγική της παιδικής- νεανικής χορωδίας*. Αθήνα : Παπαρηγορίου- Νάκας

Ξενόγλωσση

- Borroff, E. (1992). A New Look at Teaching Music History. *Music Educators Journal*. Vol. 79 (No4), 41-43. Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου, 2019 από https://www.jstor.org/stable/3398530?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Festa, N. (2000). *Ουμανισμός : τα κλασικά γράμματα στην αναγέννηση*. Αθήνα: Τα Νέα Ελληνικά
- Griffiths, P. (2006). *A concise history of western music*. Cambridge: Cambridge University Press
- Headington, C. *Ιστορία της Δυτικής μουσικής: από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. Αθήνα : Gutenberg
- Knyt. E. E. (2016). Teaching Music History Pedagogy to Graduate Students

Journal of Music History Pedagogy. Vol. 6, (No1), 1-21. Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου 2019, από

https://www.academia.edu/28724776/Teaching_Music_History_Pedagogy_to_Graduate_Students

- Machlis, J., (1996). *Η απόλαυση της Μουσικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Fagotto
- Michels, U. (1994). *Ατλας της μουσικής*. Αθήνα: Φίλιππος Νάκας
- Natvig, M. (2012). *The Music History Classroom*. Ashgate Publishing. Ανακτήθηκε 30 Μαρτίου 2019 από https://books.google.gr/books?id=6P4b1CFol6EC&printsec=frontcover&hl=el&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Regelski, T. (2014). Music and the Teaching of Music History as Praxis: A Reply to James Maiello. *Journal of Music Pedagogy*, 109-136. Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου 2019 από https://www.academia.edu/28862907/Music_and_the_Teaching_of_Music_History_as_Praxis_A_Reply_to_James_Maiello

- Stehman, J. (2004). *Ιστορία της ευρωπαϊκής μουσικής : από τις πηγές της μέχρι τις ημέρες μας*. Αθήνα : Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος

8. Παράρτημα

Πλάνα διδασκαλίας

1ο πλάνο- 12/03/2019

Στόχοι

- Να γίνει μια πρώτη γνωριμία δασκάλου και μαθητών.
- Να ενεργοποιηθούν τα παιδιά σωματικά.
- Να είναι συγκεντρωμένα από την αρχή.
- Να μάθουν κάποια στοιχεία για την περίοδο της Αναγέννησης.
- Να εξερευνήσουν τους ήχους στο αρμόνιο.
- Να δουλέψουν ομαδικά.
- Να αναπαραστήσουν ηχητική μια εικόνα.

Πορεία διδασκαλίας

Ο δάσκαλος ξεκινάει το μάθημα, αλλάζοντας τη διάταξη της τάξης. Με τη βοήθεια των μαθητών, βάζουν στην άκρη τα θρανία και σχηματίζουν ένα κύκλο με τις καρέκλες. Σαν πρώτη δραστηριότητα, ο καθηγητής βάζει τα παιδιά να χτυπήσουν το σώμα τους και να χοροπηδήσουν έτσι ώστε να ενεργοποιηθούν σωματικά. Έπειτα, ο καθηγητής ζητάει από τους μαθητές, να περπατήσουν ελεύθερα στο χώρο. Κάθε φορά που ο καθηγητής κάνει ένα ηχητικό σήμα, οι μαθητές πρέπει να κάνουν την αντίστοιχη κίνηση. Για παράδειγμα, ο καθηγητής χτυπάει τα χέρια του και οι μαθητές αλλάζουν φορά της πορείας τους ή χτυπάει το χέρι στο θρανίο και οι μαθητές μένουν ακίνητοι. Η άσκηση αυτή στοχεύει στη συγκέντρωση των παιδιών. . Μετά, κάθονται όλοι στον κύκλο και λένε το όνομά του ένας-ένας με ένα απλό body percussion. Έπειτα ο καθηγητής ξεκινάει να παρουσιάζει το power point που έχει ετοιμάσει. Ρωτάει τα παιδιά αν έχουν ξανακούσει τις λέξεις «Αναγέννηση» και «Μπαρόκ» και στη συνέχεια εξηγεί. Όσο προχωράει η παρουσίαση, ο καθηγητής εξηγεί και κάνει συνεχώς ερωτήσεις, έτσι ώστε τα παιδιά να μην είναι απλώς παρατηρητές, αλλά να συμμετέχουν κιόλας. Ο καθηγητής εξηγεί, ότι εκείνη την εποχή οι συνθέτες προσπαθούσαν να συνδέουν τη μουσική με το κείμενο. Δίνει μερικά παραδείγματα και τα δείχνει στο αρμόνιο για να τα κατανοήσουν οι μαθητές καλύτερα. Στη συνέχεια, ζητάει από τους μαθητές να χωριστούν σε δυο ομάδες. Κάθε ομάδα πρέπει να σκεφτεί μια εικόνα(για παράδειγμα μια βροχερή μέρα, ένα δάσος κλπ) και να την αναπαραστήσει μουσικά στο αρμόνιο με αυτοσχεδιασμούς. Στο τέλος η κάθε ομάδα, πρέπει να παρουσιάσει αυτό που ετοίμασε και η άλλη να βρει τι ήταν.

2ο πλάνο – 19/03/2019

Στόχοι

- Να ενεργοποιηθούν τα παιδιά σωματικά.
 - Να είναι συγκεντρωμένα από την αρχή.
 - Να μάθουν κάποια στοιχεία για την περίοδο της Αναγέννησης.
 - Να ακούσουν έργα από εκείνη την εποχή.
 - Να μάθουν την έννοια της πολυφωνίας.
 - Να μάθουν την έννοια του cantus firmus.
 - Να δουλέψουν ομαδικά.
- Να κατανοήσουν την έννοια του cantus firmus μέσα από μια βιωματική δραστηριότητα.

Πορεία διδασκαλίας

Ο δάσκαλος ξεκινάει το μάθημα, αλλάζοντας τη διάταξη της τάξης. Αυτή τη φορά έχει προετοιμάσει από πριν την αίθουσα, με τις καρέκλες να σχηματίζουν ένα κύκλο και τα θρανία στην άκρη. Σαν πρώτη δραστηριότητα, ο καθηγητής βάζει τα παιδιά να χτυπήσουν το σώμα τους και να χοροπηδήσουν έτσι ώστε να ενεργοποιηθούν σωματικά. Έπειτα, ο καθηγητής ζητάει από τους μαθητές, να περπατήσουν ελεύθερα στο χώρο. Κάθε φορά που ο καθηγητής κάνει ένα ηχητικό σήμα, οι μαθητές πρέπει να κάνουν την αντίστοιχη κίνηση. Για παράδειγμα, ο καθηγητής χτυπάει τα χέρια του και οι μαθητές αλλάζουν φορά της πορείας τους ή χτυπάει το χέρι στο θρανίο και οι μαθητές μένουν ακίνητοι. Η άσκηση αυτή στοχεύει στη συγκέντρωση των παιδιών. Μετά, κάθονται όλοι στον κύκλο και λένε το όνομά του ένας-ένας με ένα απλό body percussion. Ο καθένας έχει το δικό του μοτίβο και όλοι επαναλαμβάνουν. Έπειτα ο καθηγητής ξεκινάει να παρουσιάζει το power point που έχει ετοιμάσει. Ρωτάει τα παιδιά αν θυμούνται τι έκαναν την προηγούμενη φορά και τα παιδιά ανταποκρίνονται. Ο καθηγητής ξεκινάει το καινούριο θέμα που είναι η πολυφωνία. Αφού ρωτήσει αν ξέρουν τι είναι, παρουσιάζει ένα βίντεο με ένα πολυφωνικό έργο. Όσο προχωράει η παρουσίαση, ο καθηγητής εξηγεί και κάνει συνεχώς ερωτήσεις, έτσι ώστε τα παιδιά να μην είναι απλώς παρατηρητές, αλλά να συμμετέχουν κιόλας. Στη συνέχεια, εξηγεί τι είναι το cantus firmus. Στη συνέχεια, τα παιδιά χωρίζονται σε 5 ομάδες των 4 ατόμων και ο καθηγητής τους αναθέτει να βρουν μια γνωστή μελωδία και χρησιμοποιώντας την ως cantus firmus να την επενδύσουν μουσικά με όργανα τάξης. Στο τέλος η κάθε ομάδα παρουσιάζει το τραγούδι του.

3ο πλάνο – 26/03/2019

Στόχοι

- Να ενεργοποιηθούν τα παιδιά σωματικά.
- Να είναι συγκεντρωμένα από την αρχή.

- Να μάθουν πληροφορίες για τη θρησκευτική και κοσμική μουσική της Αναγέννησης.
- Να μάθουν τα παιδιά την έννοια του μαδριγαλίου.
- Να δουλέψουν ομαδικά.
- Να τραγουδήσουν ένα πολυφωνικό τραγούδι.

Πορεία διδασκαλίας

Ο δάσκαλος ξεκινάει το μάθημα, αλλάζοντας τη διάταξη της τάξης, με τις καρέκλες να σχηματίζουν ένα κύκλο και τα θρανία στην άκρη. Σαν πρώτη δραστηριότητα, ο καθηγητής βάζει τα παιδιά να χτυπήσουν το σώμα τους και να χοροπηδήσουν έτσι ώστε να ενεργοποιηθούν σωματικά. Έπειτα, ο καθηγητής ζητάει από τους μαθητές, να περπατήσουν ελεύθερα στο χώρο. Κάθε φορά που ο καθηγητής κάνει ένα ηχητικό σήμα, οι μαθητές πρέπει να κάνουν την αντίστοιχη κίνηση. Για παράδειγμα, ο καθηγητής χτυπάει τα χέρια του και οι μαθητές αλλάζουν φορά της πορείας τους ή χτυπάει το χέρι στο θρανίο και οι μαθητές μένουν ακίνητοι. Η άσκηση αυτή στοχεύει στη συγκέντρωση των παιδιών. Μετά, κάθονται όλοι στον κύκλο και λένε το όνομά του ένας-ένας με ένα απλό body percussion. Ο καθένας έχει το δικό του μοτίβο και όλοι επαναλαμβάνουν. Έπειτα ο καθηγητής ξεκινάει να παρουσιάζει το power point που έχει ετοιμάσει. Ρωτάει τα παιδιά αν θυμούνται τι έκαναν την προηγούμενη φορά και τα παιδιά ανταποκρίνονται. Ο καθηγητής ξεκινάει το καινούριο θέμα που είναι η θρησκευτική και η κοσμική της Αναγέννησης. Στη συνέχεια, επικεντρώνεται στο μαδριγάλι, που ανήκει στην κοσμική μουσική της εποχής εκείνης. Αφού εξηγήσει τι είναι, τα χωρίζει σε 5 ομάδες και τους μοιράζει, από ένα μικρό ποίημα. Τα παιδιά πρέπει να το επενδύσουν μουσικά με όργανα τάξης. Στη συνέχεια τα παρουσιάζουν. Έπειτα, τους μοιράζει ένα απλό τρίφωνο αναγεννησιακό τραγούδι και προσπαθεί να τους μάθει τις 2 φωνές ώστε να το τραγουδήσουν. Στο επόμενο μάθημα θα το ολοκληρώσουν.

4ο πλάνο-16/04/2019

Στόχοι

- Να ενεργοποιηθούν τα παιδιά σωματικά.
- Να δουλέψουν ομαδικά.
- Να κατανοήσουν βιωματικά ένα πολυφωνικό αναγεννησιακό τραγούδι.
- Να τραγουδήσουν ένα πολυφωνικό τραγούδι.
- Να εξερευνήσουν τις δυνατότητες της φωνής τους.
- Να ενταχθούν στην ομάδα της χορωδίας.

Πορεία διδασκαλίας

Ο καθηγητής έχει μετατρέψει την τάξη σε αίθουσα χορωδίας. Οι καρέκλες σχηματίζουν ένα ημικύκλιο, ενώ τα θρανία είναι στους τοίχους. Οι μαθητές ξεκινάνε με ένα σωματικό ζέσταμα, χτυπώντας ελαφρά το σώμα τους για να ενεργοποιηθεί. Στη συνέχεια, ξεκινάει το φωνητικό ζέσταμα. Ο καθηγητής δουλεύει ξεχωριστά τα κορίτσια από τα αγόρια, για να ακούσει καλύτερα τι «υλικό» υπάρχει από καλλίφωνα παιδιά αλλά και λόγω του ότι τα περισσότερα παιδιά βρίσκονται σε περίοδο μεταφώνησης.

Στη συνέχεια, αρχίζει η εκμάθηση του τραγουδιού. Ο καθηγητής τραγουδάει μια φορά την πρώτη φωνή και μετά διαβάζει το κείμενο. Εξηγεί τι σημαίνουν τα λόγια και ρωτάει αν πρόκειται για κοσμικό ή θρησκευτικό κομμάτι. Στη συνέχεια, λένε όλοι μαζί τα λόγια ρυθμικά αρκετές φορές με τη σωστή προφορά, ώστε να είναι ξεκάθαρα σε όλους. Έπειτα, ο καθηγητής ξανατραγουδάει τη μελωδία και τα παιδιά επαναλαμβάνουν. Αφού το τραγουδήσουν 2-3 φορές, ο καθηγητής επιμένει σε σημεία όπως να είναι καθαρά και σωστά τα λόγια και οι καταλήξεις να «κλείνουν» και όχι να είναι δυνατά. Στη συνέχεια, τα αγόρια προσπαθούν να τραγουδήσουν τη 2η φωνή. Πάλι με τις ίδια παρατηρήσεις σε λόγια και καταλήξεις. Αφού το τραγουδήσουν 2-3 φορές, επιχειρούν να το τραγουδήσουν όλοι μαζί.

5ο πλάνο- 19/04/2019

Στόχοι

- Να ενεργοποιηθούν τα παιδιά σωματικά.
- Να δουλέψουν ομαδικά.
- Να κατανοήσουν βιωματικά ένα πολυφωνικό αναγεννησιακό τραγούδι.
- Να τραγουδήσουν ένα πολυφωνικό τραγούδι.
- Να εξερευνήσουν τις δυνατότητες της φωνής τους.
- Να ενταχθούν στην ομάδα της χορωδίας.

Πορεία διδασκαλίας

Στην αρχή του μαθήματος, ο καθηγητής ανακοινώνει στους μαθητές ότι στο τέλος της σχολικής χρονιάς θα παρουσιάσουν μια παράσταση. Τους παρουσιάζει συνοπτικά το πρόγραμμα της παράστασης και στη συνέχεια ξεκινάει το μάθημα. Αρχικά, κάνουν όλοι μερικές σωματικές ασκήσεις για να ενεργοποιηθεί το σώμα και μετά τα κορίτσια κάνουν φωνητικό ζέσταμα. Στα αγόρια μοιράζονται όργανα τάξης. Αφού τελειώσει το ζέσταμα των κοριτσιών, ο καθηγητής εξηγεί στα αγόρια τι θα κάνουν. Ξεκινάει με τα παιδιά που έχουν τα τύμπανα, τα οποία θα χτυπάνε στην αρχή κάθε μέτρου για να δίνουν το ρυθμό. Αφού κάνουν πρόβα μόνο τα τύμπανα, έπειτα περνάει στα παιδιά με τις κλάβες τα οποία θα χτυπάνε και στους τρεις χρόνους του μέτρου. Δοκιμάζουν και αυτοί το δικό τους μέτρο και στο τέλος τα παιδιά με τις

μαράκες μαθαίνουν το δικό τους. Χτύπημα στο ένα και μετά κούνημα τις μαράκας στο δύο- τρία. Δοκιμάζουν να παίζουν όλοι μαζί. Στη συνέχεια, ο καθηγητής κάνει μια επανάληψη στην πρώτη φωνή του τραγουδιού στα κορίτσια. Στο τέλος, δοκιμάζουν να τραγουδήσουν τα κορίτσια και να παίζουν τα αγόρια, όλοι μαζί.

6ο πλάνο – 6/05/2019

Στόχοι

- Να ενεργοποιηθούν τα παιδιά σωματικά
- Να ακούσουν ένα αναγεννησιακό μαδριγάλι και να πουν το συναίσθημα που τους δημιούργησε
- Να προσπαθήσουν να αναγνωρίσουν μόνοι τους αν το ακρόαμα είναι θρησκευτική ή κοσμική μουσική.
- Να κάνουν επανάληψη το τραγούδι “La violetta”
- Να ενημερωθούν για την πορεία της παράστασης που θα κάνουν
- Να μάθουν έναν αναγεννησιακό κανόνα

Πορεία διδασκαλίας

Ο καθηγητής μπαίνει στην τάξη και τη διαμορφώνει με τέτοιο τρόπο ώστε οι καρέκλες να σχηματίζουν ένα ημικύκλιο. Βάζει στα παιδιά να ακούσουν το αναγεννησιακό μαδριγάλι “Cruda Amarilli” του Claudio Monteverdi και να περπατήσουν στο χώρο. Έπειτα τους μοιράζει από ένα χαρτάκι και τους ζητάει να γράψουν αν πιστεύουν ότι ήταν θρησκευτικό ή κοσμικό και ένα συναίσθημα που τους δημιούργησε. Έπειτα, ο καθηγητής παρουσιάζει στα παιδιά εν συντομία, τη ροή της παράστασης και μοιράζει τους ρόλους. Συνεχίζοντας, κάνει στα παιδιά ένα σύντομο φωνητικό ζέσταμα και κάνει επανάληψη το τραγούδι “La violetta”. Πρώτα ξεκινάει με τα αγόρια που παίζουν τα κρουστά και έπειτα με τα κορίτσια που τραγουδάνε την πρώτη φωνή. Στη συνέχεια, τραγουδάει το καινούριο τραγούδι “L’homme arme”. Ο καθηγητής λέει μια φορά τα λόγια ρυθμικά φράση-φράση και τα παιδιά επαναλαμβάνουν. Στη συνέχεια, τραγουδάει φράση-φράση με τα λόγια. Αν δει ο καθηγητής ότι τα παιδιά δεν το κατανοούν, τους δείχνει με παράδειγμα ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος μέχρι να το καταλάβουν και να μπορέσουν να το κάνουν και οι ίδιοι. Επειδή τα παιδιά βρίσκονται σε περίοδο μεταφώνησης, όποιο παιδί δυσκολεύεται ως προς την έκταση, κάνει ένα απλό body percussion που θα δείξει ο καθηγητής.

7ο πλάνο – 7/05/2019

Στόχοι

- Να γίνουν τα παιδιά ομάδα
- Να κάνουν επανάληψη τα τραγούδια που έχουν μάθει

- Να βιώσουν την Αναγεννησιακή μέσα από αυτή την παράσταση
- Να κάνουν πρόβα το cantus firmus

Πορεία διδασκαλίας

Ο καθηγητής έχει αναθέσει στα παιδιά να διαλέξουν ένα αρκετά γνωστό κομμάτι που ακούγεται στις μέρες μας. Τα παιδιά θα παρουσιάσουν το κομμάτι που επέλεξαν, και ο καθηγητής θα αλλάξει τα λόγια. Τα λόγια που θα χρησιμοποιηθούν είναι τα λόγια από το δεύτερο μέρος της λατινικής λειτουργίας «Gloria». Όλοι μαζί θα το τραγουδήσουν με τα καινούρια λόγια, ενώ κάποια κορίτσια θα παίζουν με όργανα τάξης αυτοσχεδιαστικά. Στη συνέχεια, θα κάνουν μια επανάληψη το τραγούδι “L’homme arme”.

8ο πλάνο- 13/05/2019

Στόχοι

- Να μάθουν τα παιδιά ένα δημοφιλές τραγούδι της εποχής μας με τα λόγια του Gloria της λατινικής λειτουργίας.
- Να γίνει ένα πέραςμα της παράστασης σε ροή μαζί με την αφήγηση.

Πορεία διδασκαλίας

Ο καθηγητής παρουσιάζει τη νέα μορφή του τραγουδιού “Mama” που επέλεξαν τα παιδιά με τα λόγια “Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus”. Στην αρχή, λέει το κείμενο σε ροή λόγου και εξηγεί στα παιδιά τι σημαίνει και ότι είναι στη λατινική γλώσσα. Τα παιδιά επαναλαμβάνουν το κείμενο και ο μετά ο καθηγητής το ξαναλέει ρυθμικά. Το επαναλαμβάνει δυο-τρεις φορές μαζί με τα παιδιά και έπειτα προσθέτει και τη μελωδία. Τους εξηγεί ότι στην αρχή θα πουν δύο φορές τα λόγια “Gloria in excelsis Deo”, μετά δυο φορές “Et in terra pax hominibus” και στο τέλος θα επαναλάβουν δυο φορές πάλι το “Gloria in excelsis Deo”. Έπειτα, εφόσον έχει μείνει χρόνος, θα γίνει πέραςμα της παράστασης σε ροή για να καταλάβουν τα παιδιά πως ακριβώς θα είναι η παράσταση. Στο τέλος, ο καθηγητής μοιράζει ένα ερωτηματολόγιο στα παιδιά, το οποίο περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικές με το μάθημα, τι τους άρεσε και τι όχι και εάν τους έκανε κάτι εντύπωση και τους ζητάει να το φέρουν συμπληρωμένο την επόμενη μέρα.

9ο πλάνο- 14/05/2019

Στόχοι

- Να γίνει πρόβα για την παράσταση σε ροή.

Πορεία διδασκαλίας

Ο καθηγητής λέει στους μαθητές ότι θα γίνει πρόβα της παράστασης χωρίς διακοπές. Γι'αυτό τοποθετεί τους μαθητές στις σωστές θέσεις. Ό,τι προβλήματα προκύψουν τα διορθώνει στο τέλος της πρόβας.

Παρτιτούρες

La violetta VILLANELLA A TRE VOCI PARI

$\text{♩} = 200$ La II volta pp

Φωνή 3/4 La vi - o - let - ta Chein su l'er - bet - ta,

Ντέφι 3/4

Κλάβες 3/4

Concert Bass Drum 3/4

9

Vo. 3/4 S'a-preal mat tin no - vel - la. Di' non é co - sa Tut-tao do ro - sa,

Tamb. 3/4

Clv. 3/4

Con. BD 3/4

17

Vo. 3/4 Tut - ta leg - gia drae bel - la?

Tamb. 3/4

Clv. 3/4

Con. BD 3/4

Mama- In excelsis Deo

Concert Bass Drum

Μαράκα

Φωνή

in excelsis De-o glo-ri - a glo - ri -

5

Con. BD

Μαρ.

Vo.

a in excelsis De-o glo-ri - a glo - ri a et in terra pax ho-mi-i-ni - bus ho-mi - ni

9

Con. BD

Μαρ.

Vo.

bus et in terra pax ho-mi-i-ni - bus ho-mi - ni bus in excelsis De-o glo-ri - a glo - ri

13

Con. BD

Μαρ.

Vo.

a in excelsis De-o glo-ri - a glo - ri

L'homme armé

French secular song

$\text{♩} = 60$

Voice

Concert Bass Drum

Steps

(Moving forward like soldiers)

3 Only girls

Vo.

L'hom - me l'hom me l'homme ar - mé l'homme ar - mé l'homme ar - mé doit

Con. BD

Ste.

5 Only boys

Vo.

on dou - ter, doit on dou - ter, L'hom - me l'hom-me l'homme ar - mé

Con. BD

Ste.

7

Vo.

l'homme ar - mé l'homme ar - mé doit on dou - ter, doit on dou - ter,

Con. BD

Ste.

9 Boys and girls

Vo.

Con. BD

Ste.

11

Vo.

Con. BD

Ste.